

οι φίλοι του μουσείου

Έτος ίδρύσεως 1978

Τριμηνιαία έκδοση των Φίλων του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Από καπνό βγαίνει λουλούδι 3η Βραδιά Λόγου και Μουσικής 1ο Μέρος

Οι βραδιές Λόγου και Μουσικής είναι μια ευκαιρία να συμπορευθεί η περιβαλλοντική ηθική με την καλλιτεχνική ευαισθησία.

Η τρίτη βραδιά Λόγου και Μουσικής που έγινε στις 29 Μαρτίου 2004, ήταν εμπνευσμένη από την Ολυμπιακή Εκχειρία και περιλάμβανε ποιήματα, πεζά και τραγούδια που είχαν θέμα την ειρήνη, τον πόλεμο, τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση και την ανεξικακία, ως υπέρτατη έκφραση του πολιτισμού. Τίτλος της: «Από Καπνό βγαίνει Λουλούδι». Μ' άλλα λόγια: μπορεί να σπέρνουμε μίσος, αλλά να θερίζουμε ευαισθησία! Αυτή είναι η πρόκληση που παραπέμπει σε μια αισιόδοξη προοπτική. Σ' αυτό το τεύχος και στο επόμενο θα βρείτε τα πεζά κείμενα και τα ποιήματα, επιλογές της Έζνης Ευαγγελινού, καθώς και τους στίχους των τραγουδιών που ακούστηκαν εκείνο το βράδυ, από την Όλια Λαζαρίδου, τη Μαρία Φαραντούρη, τον Βασίλη Καραμπούλα και τη χορωδία του Μουσικού Γυμνασίου Παλλήνης.

A.K.M

Χορηγός τεύχους: ΕΘΝΙΚΗ Α.Ε. Διοικήσεως και Οργανώσεως

Εισαγωγή στη βραδιά

Η φετινή χρονιά, χρονιά των ολυμπιακών αγώνων ήταν η αφορμή για να πραγματοποιήσουμε αυτή τη βραδιά λόγου και μουσικής. Μια εκδήλωση των Φύλων του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, που έγινε πια θεσμός χάρη στο δικό σας ενδιαφέρον και την αγάπη. Όμως θεσμός έγινε και η πολύ εποικοδομητική και συγχρόνως ευχάριστη συνεργασία με την Άννα Μαργαριτούλη και τη Μαρίνα Μαλούχου.

Η κεντρική ιδέα που ξεκινήσαμε ήταν η ολυμπιακή εχεχειρία. Γιατί πιστεύουμε πως αυτό είναι το σπουδαιότερο το πιο διαχρονικό και σήμερα το πιο επίκαιρο μήνυμα των αγώνων. Το να κρατήσουμε δηλαδή τα χέρια μας, ακολουθώντας και την ετυμολογία της λέξης, μακριά από τον πόλεμο, μακριά από τα όπλα, μακριά από το θάνατο. Γιατί όλοι ξέρουμε πως ο πόλεμος είναι καταστροφή, γκρέμισμα, πόνος, θάνατος. Θάνατος όχι μόνο της ύλης, αλλά και των αξιών και των ιδανικών. Είναι η εξαθλίωση του ανθρώπου είτε είναι θύμα είτε είναι θύτης. Είναι αυτό που φέρνει στην επιφάνεια τα πιο άγρια ένστικτα.

Ακολουθήσαμε το παράδειγμα της Ολυμπιακής Φλόγας που πριν λίγες μέρες ξεκίνησε το ειρηνικό της ταξίδι. Ταξιδεύουμε σαν σύγχρονοι ιεροφάντες στη λιγοτεχνία μας διαχρονικά. Ξεκινήσαμε από τα ομηρικά χρόνια και φτάσαμε μέχρι τα γεγονότα της Κύπρου. Και ανακαλύψαμε το πιο αισιόδοξο μήνυμα: ότι συχνά μένει αλώβητη η ψυχή του ανθρώπου. Συνθλίβεται, αλλά σαν το ολυμπιακό φως ανασταίνεται με τη βοήθεια του Θεού και όπως το φως συμβολίζει την ένωση του ανθρώπου με τη φύση έτσι ξαναβρίσκει η ψυχή τη φυσική της θέση. Μέσα σε όλη την αγριότητα συνεχίζει να διατηρεί την αλληλεγγύη, την τριφερότητα, τη στοργή, την ανθρωπιά. Συνεχίζει να συγκινείται στη θεά ενός λουλουδιού, να πονάει για τον αποχωρισμό από το αγαπημένο ζώο, να ενώνει τους ανθρώπους για να προστατέψουν τον συνάνθρωπό τους με αξιοπρέπεια αδιαφορώντας για τη σωματική τους ταλαιπωρία. Να ξεχειλίζει από τριφερότητα στη σκέψη όχι μόνο του δικού της παιδιού αλλά ακόμη και των παιδιών του εχθρού.

Ο πόλεμος ευτυχώς δεν καταφέρνει πάντα να σβήνει τη φλόγα που υπάρχει στην ψυχή του ανθρώπου.

Ως μικρή συμβολή στο πνεύμα της Ολυμπιακής Εχεχειρίας, ας προσπαθήσουμε λοιπόν όλοι μας να κρατήσουμε άσβεστη τη φλόγα της ψυχής μας.

Τζένη Ευαγγελινού

Η βραδιά άνοιξε με τον Ολυμπιακό Ύμνο (του Κωστή Παλαμά σε μουσική Σπύρου Λαυράρα), το Όνειρο παιδιών της Γεγονιάς (του Μάνου Χατζιδάκι) και το Μύθο (του Νίκου Γκάτσου και του Μάνου Χατζιδάκι). Βρισθύνεσε τμήμα της χορωδίας του Μουσικού Γυμνασίου Παλλήνης με διευθυντή τον Βασίλη Κρισόγλου. Στο πιάνο συνόδευσε η Ελένη Χολέβα.

Τη Μαρία Φαραντούρη συνόδευσε στο πιάνο η Ειρήνη Βαλεντινοβα. Στη φωτογραφία η Μαρία Φαραντούρη και οι αφηγητές Όλια Λαζαρίδου και Βασίλης Καραμπούλας, μετά το τέλος της παράστασης.

Υπερβαρικό πλοίο του Ναυτικού Μουσείου Ουάσινγκτον

«Ταξίδια»

Πάσκισα με πολύν πόθο να μαζέψω από γραφτά είτε από στόμα όσο πιο πολλά μπόρεσα, ιστορίες και περιστατικά πόχουνε γίνει στο κάθε μέρος. Κατά δυστυχία οι πιο πολλές από τούτες τις ιστορίες δείχνουνε μόνο μια μεγάλη κακία πό 'χει μέσα του ο άνθρωπος και που για χατήρι της δουλεύει και σκοτώνεται, δίχως ωστόσο να κάνη τους κατοπινοούς του να μετανοιώσουνε και ν' αλλάξουνε φερσίματα. Ξιστορώντας τούτους τους πολέμους έβαλα ξεπιτούτου ούλη την τέχνη μου για να σηκωθή η τρίχα εκείνου που διαβάζει, βλέποντας τη σκληρότη τ' ανθρώπου απάνου στον άνθρωπο, που ξεπερνά κάθε φαντασία και δείχνει αληθινά πως το πιο μεγάλο θεριό μέσα στα θεριά είναι ο άνθρωπος.

Ως τόσο παρηγοριόμαστε πως ο κόσμος πάει πάντα στο καλύτερο, και χαρά σε κείνον που θα ζήση τότες που ο κάθε ένας θα πασκήνη να δώση τις δυνάμεις του και το μυαλό του για καλό του κόσμου ώστε να λείψη η ματοχυσία κ' η αδικία και να μη γράφουνται πλια τέτοιες ιστορίες για ντροπή της ανθρωπότητας.

Φώτη Κόντογλου

Ομήρου Ιλιάς ΡΑΨΩΔΙΑ X Στ. 462-515 Θρήνος της Ανδρομάχης

Και όταν στον Πύργο έφθασε μες στων ανδρών στο πλήθος ορθή στο τείχος κοίταξε, κι εμπρός στην πόλιν κάτω τον είδε αυτού συρόμενον, και τα γοργά πουλάρια αφρόντιστα στων Αχαιών τες πρύμνες τον τραβούσαν. Μαύρο σκοτάδι εσκέπασε το φως των οφθαλμών της κι έπεσε οπίσω ανάσκελα με την ψυχήν στο στόμα. Και άμα επήρε αναπνοήν εξέσπασε στην κλάιψαν, κι έλεγε με τες Τρώισσες: «Εκτορ! οϊμέ την έρμην! με μίαν γεννηθήκαμε μοίραν εμείς οι δύο συ τώρα κάτω από την γην στον Άδην κατεβαίνεις, κι εμέ χήραν περιλυπην στο έρμο σπύτι αφήνεις, κι είναι παιδάκι τρυφερό το αγόρι που εγεννήθη

Άξιον εστί

Με το λύγνο του άστρου

Με το λύγνο του άστρου στους ουρανοούς εβγήκα
Στο αγιάζι των λεμιώνων στη μόνη ακτή του κόσμου
Πού να βρω την ψυχή μου το τετράφυλλο δάκρυ!

Τα κορίτσια μου πένθος για τους αιώνες έχουν
Τ' αγόρια μου τουφέκια κρατούν και δεν κατέχουν
Πού να βρω την ψυχή μου το τετράφυλλο δάκρυ!

Της αγάπης αίματα

Της Αγάπης αίματα με πορφύρωσαν
Και χαρές ανειδωτες με σκιάσανε
Οξειδώθηκα μες στη νοτιά των ανθρώπων
Μακρινή Μητέρα, Ρόδο μου Αμάραντο

Στ' ανοιχτά του πέλαγου με καρτέρησαν
Με μπομπάρδες τρικάρταρες και μου ρίξανε
Αμαρτία μου να 'χα κι εγώ μιαν αγάπη
Μακρινή Μητέρα, Ρόδο μου Αμάραντο

Τον Ιούλιο κάποτε μισανοίξανε
Τα μεγάλα μάτια της μες στα σπλάχνα μου
Την παρθένα ζωή μια στιγμή να φροτίσουν
Μακρινή Μητέρα, Ρόδο μου Αμάραντο

Οδυσσέα Ελύτη
Μίχη Θεοδωράκη

από εμάς τους δυστυχείς και μήτε συ βοηθός του θα είσαι, αφού απέθανες, μήτε βοηθός σου εκείνος. Και αν απ' τον πολυδάκρυτον των Αχαιών αγώνα ξεφύγη, λύπες πάντοτε πικρές τον περιμένουν και ξένοι τα χωράφια του θα του ξετερμονίσουν. Πάντερμο κάνει το παιδί της ορφανιάς η μέρα κορμί γέρνει και πρόσωπο με μάτια δακρυσιμένα. Τον φέρν' η χρεία ν' ανεβή στους φίλους του πατρός του, τραβά του ενός το φόρεμα, του άλλου το χιτώνα και αν κάποιος τον ψυχοπονή, καυκί μικρό του δίδει, δροσιά στα χείλη και ποτέ στην άκρην τ' ουρανόσκου.

Μετάφραση Ιάκωβου Πολυλά

«Η ζωή εν τάφω»

Η μυστική παπαρούνα

Προχώρησα ως την άκρη του χαρακώματος του λόχου μας. Ός την έβγαση των σωματοπλεγμάτων.

Από δω το θέαμα θα 'ναι πιο όμορφο. Τώρα το κρυμμένο ποτάμι ακούγεται καλύτερα όπως φωνάζει μακριά, μες από τη βαθιά κοίτη του. Θέλω να βγάλω το κεφάλι ψηλά από το προπέτασμα, να ιδώ πέρα. Αν μπορούσα μάλιστα θα καθάλιεσα το χαρακώμα. Ακουμπώ το μπαστούνι στο τοίχωμα, σηκώνομαι στη μύτη της αρβύλας του γερού μου ποδιού και γαντζώνω τα δαχτυλά στους γεώσακους που 'ναι πάνω πάνω. Ένας απ' αυτούς λιώνει με μιας κι αδειάζει τον άμμο του πάνω μου. Λοιπόν τότες έγινε μια αποκάλυψη! Μόλις ξεφούσκωσα αυτό το σακί, χαμήλωσε η καμπούρα του και ξεσκέπασε στα μάτια μου μια μικρή ευτυχία. Αχ, μου 'καμε τόσο καλό στην ψυχή, λίγο ακόμα και θα πατούσα μια τσιριξιά χαράς.

Ήταν ένα λουλούδι εκεί! Συλλογίσου. Ένα λουλούδι είχε φυτρώσει εκεί μέσα στους σαπρακιασμένους γεώσακους. Και μου φανερώθηκε έτσι ξαφνικά τούτη τη νύχτα που 'ναι γιομάτη θάματα. Απόμεινα να το βλέπω σχεδόν τρομαγμένος. Γ' άγγισα με χτυποκάρδι, όπως αγγίζεις ένα βιέρος στο μαχούλο. Είναι μια παπαρούνα. Μια τόση δα μεγάλη, καλοθρεμμένη παπαρούνα, ανοιγμένη σαν μικρή βελουδένια φούχτα.

Αν μπορούσε να τη χαρεί κανένας μέσα στο φως του ήλιου, θα 'βλεπέ πως ήταν άλικη, μ' ένα μαύρο σταυρό στην καρδιά με μια τούφα μαβιές βλεφαρίδες στη μέση. Είναι καλοθρεμμένο λουλούδι, γεμάτο χαρά, χρώματα και γερούνη. Το τσουνί του είναι ντούρο και χνουδάτο. Έχει κι έναν κόμπο που δεν ανοίξε ακόμα. Κάθεται κλεισμένος σφιχτά μέσα στην πράσινη φασκιά του και περιμένει την ώρα του. Μα δεν θ' αργήσει ν' ανοίξει κι αυτός. Και θα 'ναι δυο λουλούδια τότες! Δυσ λουλούδια μέσα στο περιβόλι του θανάτου. Αιστάνουμαι συγκινημένος ξαφνικά ως τα κατάβαθα της ψυχής.

Ακουμπώ πάνω στο προπέτασμα σαν να κουράστηκα ξαφνικά πολύ.

Από μέσα μου αναβρύζουν δάκρυα απολυτρωτικά. Στέκουμαι έτσι πολλήν ώρα, με το κεφάλι όλο χώματα, ακουμπισμένο στα σάπισμένα σακιά. Με δυο δαχτυλά λαφριά, προσεχτικά, αγγίζω την παπαρούνα. Ξαφνικά με γεμίζει μια έγνοια, μια ζωηρή ανησυχία πως κάτι μπορεί να πάθει τούτο το λουλούδι, που μ' αυτό μου αποκαλύφθηκε απόψε ο Θεός. Παίρνω τότες στη ράχη ένα γερό τσουβάλι (δαγκάνω τα χείλια από την ξαφνική σουβλιά του ποδιού), και τ' ακουμπώ με προφύλαξη μπροστά στο λουλούδι. Έτσι λέω θα 'ναι πάλι κρυμμένο για όλους τους άλλους. Χαμογελώ πονηρά. Κατόπι σηκώνομαι ξανά στα νύχια κι απλώνω το μπράτσο έξω. Ναι. Το άγγισα λοιπόν πάλι! Τρεμουλιάζω από ευτυχία. Νιώθω τα τρυφερά πέταλα στις ρώγες των δαχτύλων. Είναι μια ανεπάντεχη χαρά της απής. Μέσα στο χέρι μου μυρμιδιάζει μια γλυκιά ανατριχίλα. Ανεβαίνει ως τη ράχη. Είναι σαν να πεταλούδίζουν πάνω στην επιδερμίδα τα ματόκλαδα μιας αγαπημένης γυναίκας. Φύλησα τις ρώγες των δαχτύλων μου. Είπα σιγά σιγά:

- Καληνύχτα... καληνύχτα και να 'σαι βλογημένη...

Στρατή Μυριβόλη

Όταν μια άνοιξη

Όταν μια άνοιξη χαμογελάσει
θα ντυθείς μια καινούρια φορεσιά
και θάρθεις να σφιξεις τα χέρια μου
παλιέ μου φίλε, παλιέ μου φίλε
ίσως κανείς δε σε προσμένει να γυρίσεις
μα εγώ νιώθω τους χτύπους της καρδιάς σου
κι ένα άνθος φυτρωμένο στην ώριμη
πικραμένη σου μνήμη

κάποιω τρένο τη νύχτα σφυρίζοντας
ή ένα πλοίο μακρινό κι απροσδόκητο
θα σε φέρει μαζί με τη νιότη μας και τα
όνειρά μας
κι ίσως τίποτε αλήθεια δεν ξέχασες
μα ο γυρισμός πάντα αξίζει περισσότερο
από κάθε μου αγάπη κι αγάπη σου
παλιέ μου φίλε παλιέ μου φίλε.

Μανόλη Αναγνωστάκη
Μίχη Θεοδωράκη

«Η ζωή εν τάφω»

Ζάβαλη Μάικω

Είναι μια βδομάδα τώρα που η ζωή μου κυλά σαν μια κορδέλα νερό ανάμεσα στη χλόη. Νιώθω μέρα με τη μέρα πιο δυνατή τη σώψυχη ανάγκη να συναγρικηθώ με την πρωτόγονη ψυχή των ανθρώπων που με φιλοξενούν.

Μολταυτά... ανακάλυψα σήμερα ένα θησαυρό. Έναν αληθινό θησαυρό της αθάνατης ανθρώπινης ψυχής από κείνους που σε κάμουν να καμαρώνεις γιατί' είσαι άνθρωπος.

Πρόκειται για τη σπιτονοικοκυρά μου την Άντσω.

Αναφουφουλιάζει και φρεσκάρει κάθε μέρα το στρωμάτσο που μου γέμισε με καλαμποκόφυλλα. Μου φέρνει μια χοντρή κούπα γάλα κάθε πρωί κι όλη την ώρα που τη ρουφώ, γέρνει πλάι το κεφάλι και με βλέπει σοβαρά και ιλαρά με τα χέρια ενωμένα στην ποδιά της. Αυτή η μεγαλόπρεπη μητέρα, με το λευκό και αυστηρό πρόσωπο, με τα γυμνά καθαρά πόδια και το πολύζωστο τριχόσκονο στη μέση, είναι μια γυναίκα από άλλη φυλή, και δεν έγιναν ακόμα είκοσι μέρες που τη γνώρισα. Ωστόσο προβλέπει μ' ένα θαυμαστόν τρόπο ένα σωρό μικροπράγματα για ανάγκες και συνήθειές μου που δεν ήταν ποτέ δικές της. Τις μυρίζεται με το ένστιχτο που μόνο το μητρικό φίλτρο γυμνάζει μέσα στις γυναίκες. Και τις θεραπεύει με μια σοβαρή καλοσύνη, τόσο σοβαρή, που ποτέ μου δεν τόλμησα να της πω ένα ευχαριστώ...

Λοιπόν αυτό που έμαθα σήμερα είναι πως η Άντσω έχει δύο γιους στρατιώτες. Είναι στα χαρακώματα του Περιστεριού αυτά τα παιδιά.

Μαζί με τους οχτρούς που 'χαμε αντίκρυ μας. Αυτός είναι ο θησαυρός που ξεσκάλισα σήμερα μέσα σ' αυτή τη χωριάτικη ψυχή, που 'ναι αγνή σαν τ' απάτητο χιόνι.

Έτσι, το πάρασμο των δυο παλικαριών της στον πόλεμο η Άντσω το δέχεται σαν ένα βαρύ κακό που 'πεσε μέσα στο σπίτι, σαν οργή Θεού.

Υποτάζεται ταπεινά και καρτερικά σ' αυτή την ακαταγώνιστη δυστυχία, με τα χέρια δεμένα στην ποδιά της. Και μονάχα προσεύχεται. Κι εμένα, που στάθηκα τόσους μήνες με οπλισμένο χέρι αντίκρυ στα παιδιά της, που μπορεί και να τα σκότωσα μέσα στη φαντασία της, με βλέπει το ίδιο σαν ένα ακόμα θύμα της ίδιας θεομηνίας. Η συμπόνεσή της πέφτει πάνω μου καθάρια σαν τη βροχή τ' ουρανού. Δίχως βαρυ-

γκόμιση, δίχως πικρή επιφύλαξη, δίχως παράπονο. Είμαι και 'γω στα μάτια της μονάχα ένας «άσκερ», ένας «ζάβαλη άσκερ», δυστυχημένος στρατιώτης...

Και σα μου φρεσκάρει το στρωμάτσο για να το κάμει όσο είναι βολετό πιο ξεκουραστικό για το πονεμένο κορμί μου, δε συλλογιέται πως μπορεί ο ίδιος εγώ αύριο-μεθαύριο να ξεκοιλιάζω τα παιδιά της. Με ρωτάει όμως συχνά για τη μάνα μου:

- Τώρα θα κλαίει;

- Ναι, θα κλαίει.

- Και θα σας απαντήσει;

- Θα μας απαντήσει...

- Ζάβαλη μάικω!

Σωπαίνει, κρατά τη σαγίτα και με κοιτάζει με αγαθά, γαλάζια μάτια.

Ύστερα λέει με μονότονη φωνή:

- Ζάβαλη μάικω!

Στρατή Μυριβίλη

Τώρα που θα φύγεις

Τώρα που θα φύγεις πάρε μαζί σου και το παιδί που είδε το φως κάτω από εκείνο το πλατάνι, μια μέρα που αντηχούσαν σάλπιγγες κι έλαμπαν όπλα

και τ' άλογα ιδρωμένα σκύβανε ν' αγγίξουν την πράσινη επιφάνεια του νερού στη γούρνα με τα υγρά τους τα ρουθούνια

Οι ελιές με τις ρυτίδες των γονιών μας τα βράχια με τη γνώση των γονιών μας και το αίμα του αδελφού μας ζωντανό στο χώμα ήτανε μια γερή χαρά μια πλούσια τάξη για τις ψυχές που γνώριζαν την προσευχή τους.

Τώρα που θα φύγεις, τώρα που η μέρα της πληρωμής χαράζει, τώρα που κανείς δεν ξέρει ποιον θα σκοτώσει και πώς θα τελειώσει, πάρε μαζί σου το παιδί που είδε το φως κάτω απ' τα φύλλα εκείνου του πλατάνου και μάθε του να μελετά τα δέντρα.

Γιώργου Σεφέρη
Μίκη Θεοδωράκη

Στο στήθος μου πληγή

Στο στήθος μου η πληγή ανοίγει πάλι
όταν χαμηλώνουν τ' άστρα και συγγενεύουν με το κορμί μου
όταν πέφτει σιγή κάτω από τα πέλαματά των ανθρώπων.

Αυτές οι πέτρες που βουλιάζουν μέσα στα χρόνια
ως πού θα με παρασύρουν;
Τη θάλασσα, τη θάλασσα, ποιος θα μπορέσει να την εξαντλήσει;
Βλέπω τα χέρια κάθε αιγή να γνέφουν στο γύπα και στο γεράκι
δεμένη πάνω στο βράχο που έγινε με τον πόνο δικός μου.
βλέπω τα δέντρα που ανασαίνουν τη μαύρη γαλήνη των πεθαμένων
κι έπειτα τα χαμόγελα, που δεν προχωρούν, των αγαλμάτων.

Γιώργου Σεφέρη
Μίκη Θεοδωράκη

Ο στρατιώτης

Σ' όλη μου τη ζωή ήμουν στον πόλεμο.
Μέσα στα χαρακώματα γιομάτα βροχή
όταν έβγαινε ο ήλιος. Τη νύχτα, περνούσα ποτάμια.
Στο ένα μου χέρι, στο ένα μου πόδι, στο μέτωπο, επίδεσμοι
Στο άλλο μου χέρι, στο άλλο μου πόδι, στο στήθος μου, λάσπες
Στα μάτια μου μόνο σιωπή και παράπονο.

Στα χείλη μου ανάμεσα ένα τριαντάφυλλο,
κι αντί αυτό, κρεμασμένο, σαν ένας γυλιός

με τα υπάρχοντα όλης μου της ζωής εδώ κάτω
ένα χαμόγελο

Νικηφόρου Βρεττάκου

Cundu luna vini

Ό,τι και να γίνει ό,τι και να λάχει
κούντου λούνα βίνι τραγουδάνε οι Βλάχοι
κούντου λούνα βίνι τραγουδάνε οι Βλάχοι
κούντου λούνα βίνι κι ό,τι θέλει ας γίνει

Κλαίν' οι Βεδουίνοι σκούζουν οι Φελάχοι
Και στην Παλαιστίνη καίγονται μονάχοι
κούντου λούνα βίνι τραγουδάνε οι Βλάχοι
κούντου λούνα βίνι κι ό,τι θέλει ας γίνει

Φως και καλοσύνη γυιε μου δεν υπάρχει
Ρίχνουν στο καμίνι και τον Πατριάρχη
κούντου λούνα βίνι τραγουδάνε οι Βλάχοι
κούντου λούνα βίνι κι ό,τι θέλει ας γίνει

Νίκου Γκάτσου
Μάνου Χατζιδάκι

Η φωτιά

Όμως αυτός, σαν δεν ήτανε μαζί τους, δε θα 'πρεπε και να φοβηθεί. Να καθήσει να προστατέψει το βιός του, αυτό είναι το χρέος του νοικοκύρη.

Και πλιότερο απ' όλα, τα ζωντανά του. Τα βλογημένα τα πλάσματα που του μιλούσανε με τα μάτια και κατεβάζαν τ' αυτιά τους ν' ακούσουνε τη φωνή του.

Και πλιότερο απ' όλα, τούτο το μοσκάρι το φετινό. Περισσότερο κι από τα παιδιά του - κι ο Θεός να του το συχωρέσει. Κοκκινωπό, βελουδένιο, με την άσπρη τη βούλα στο κούτελο. Όμορφο, καταστρόγγυλο, παιχνιδιάρικο κι αχόρταγο. Να τον αγαπάει σαν άνθρωπος και να πηγαίνει πίσωθ' του σαν το ζαγάρι. Κι αυτός να μη βρίσκει αναπαμό άμα δεν το χάιδευε τρεις φορές τη μέρα, εκεί στην άσπρη τη βούλα, ανάμεσα απ' τα κέρατα...

Στο τέλος τέλος, καλύτερα να χανότανε μαζί τους, παρά να κάθεται κατόπι και να θρηνίζεται, ολομόναχος κι ορφανεμένος, δίχως αυτά.

Δυο τρεις ώρες αργότερα άκουσε κι ο Γιακουμής που βροντούσανε την οξώπορτά του.

Πρώτη του φορά πόβλεπε Γερμανούς. Κατέβηκε τους άνοιξε και τους έγνεφε να περάσουν:

Ο άντρακλας τον κοίταζε καλά καλά...

- Γκουτ - γκουτ - κι έκανε να περάσει. Οι άλλοι τον ακολούθησαν κι ο Γιακουμής τους έμπασε μέσα. Οι γυναίκες είχανε στρώσει τις τάβλες και στεκότανε παράμερα ορθές. Ο άντρακλας κοίταξε ολόγυρα και κάτι είπε

στους άλλους. Αφήσανε τα ντουφέκια και στρωθήκανε γύρω γύρω. Αυτός πήρε μαζί του το Γιακουμή. Ανεβήκανε απάνω, κοίταξε όλα τα δωμάτια κι ύστερα κατεβήκανε στα κατώγια. Είδε τ' αμπάρια και τις κασέλες, τ' άνοιξε, τα κοίταξε κι αυτά. Η δαμάλα με το μοσκάρι ήταν εκεί. Μούγκρισε χαρούμενα που τον είδε, κι αυτός το χάιδεψε στο κούτελο. Το χάιδεψε κι ο γερμαναράς, είπε πάλι γκουτ, και ξαναανεβήκανε απάνω.

Ο Γιακουμής τραβήχτηκε σε μιαν άκρη και τους κοιτούσε πούχανε πέσει στους ταβλάδες χωρίς να μιλούνε.

Βάλληκαν να πίνουνε το κρασί με τις κανάτες, φωνάζανε και γελοούσανε δυνατά. Ύστερα αρχίσανε να ρίχνουν κάτι φλογισμένες ματιές στις γυναίκες. Μα δε γίνηκε κακό, ώσπου νόχτισε. Όσοι δεν είχαν αποκομηθεί, κοιμηθήκανε εκεί μεθυσμένοι, μερικοί ξαναξυπνήσαν τη νύχτα, ξαναμέθυσαν και ξανακοιμήθηκαν...

Την Τρίτη μέρα το πρωί ο Γιακουμής βγήκε λίγο στην αυλή κι όπως ήταν το σπίτι στο φηλωμα, είδε κάτου τους Γερμανούς να συνάζονται όξω απ' την εκκλησιά. Η καρ-

διά του ξαλάφρωσε. Σε λίγο οι γυναίκες φάνηκαν κι αυτές ν' αναστήθηκαν, σαν είδαν και τους δικούς τους να σηκώνονται για να φύγουν.

Στο κεφαλόσκαλο, ο Γερμανός στάθηκε μια στιγμή, με το κορμί του γεμμένο μπροστά και τα μάτια του μισόκλειστα απ' το μεθύσι. Κοίταξε ολόγυρα, σα να μύριζε τον αέρα ή σα να πάσκιζε κάτι να θυμηθεί. Κι ύστερα έβγαλε μια φωνή δυνατή. Δυο - τρεις απ' τους στρατιώτες πούχαν περάσει την οξώπορτα, ξαναγύρισαν πίσω. Αυτός κάτι τους είπε κι ο Γιακουμής ένοιωσε πως τώρα θαρχότανε το κακό. Και σαν τους είδε να τραβάνε στο κατώι, κατάλαβε. Η καρδιά του δεν το βάσταξε.

- Όχι - αυτό όχι.

Μόνο το μοσκάρι να μην του το πάρουν. Και να τον λυπηθείς, κύριε αξιωματικέ, γιατί τόχει σαν παιδί του ο γέροντας...

Στην αρχή έσφιγγε τα χέρια του και τον παρακαλούσε. Ύστερα έπεσε κάτου στα γόνατα κι έσκουζε και παραμιλούσε και τα μάτια του τρέχανε δάκρυα. Οι

γυναίκες κλαίγανε πίσωθ' του να βλέπουν το χάλι του. Μα ο άλλος ήταν σα να μην άκουγε τίποτα, ώσπου βγήκαν από το κατώι, σέρνοντας το μοσκάρι που μούγκριζε και τραβιότανε πίσω, μ' ένα σκοινί περασμένο στα κέρατα.

Ο Γιακουμής σηκώθηκε, τίναξε τα χώματα από πάνω του κι ακολούθησε παραπίσω τους Γερμανούς, σα δαρμένο σκυλί, ως την πλατεία

της εκκλησιάς. Είχαν εκεί μαζωμένα βιάδια και γουρούνια κι άλλα ζωντανά και τα δένανε δυο Ιταλοί τόνα με τ' άλλο και περνούσαν το τελευταίο σκοινί στο σαμάρι του μουλαριού. Είδε να το δένουν και το δικό του που αποκρινόταν στο μούγκρισμα της δαμάλας από πάνω απ' το σπίτι, γιομίζοντας με το ήρηνο του όλο τον τόπο. Και τους ακολούθησε πάλι ως την άκρη του χωριού. Μια στιγμή του φάνηκε τότες πως γύρισε πίσω και τον κοίταξε με τα μεγάλα του μάτια.

Κάθισε κι έβαλε το πρόσωπο μές στις παλάμες του πούχανε γίνει σαν τα καύκαλα της χελώνας από το δούλεμα της γης. Είδε το μοσκάρι του πνιγμένο στο αίμα ν' αναποδογυρίζει τα μεγάλα του μάτια. Κι είδε τη φωτιά ν' ανεβαίνει απ' ολούθες και να τον ζώνει απ' ολούθες, ανήμπορον, κατατσακισμένο.

Κι άλλο τίποτα δεν ήθελε παρά να μπορούσε να κλάψει - να κλάψει. Ο Γιακουμής, το λιοντάρι.

Δημήτρη Χατζή

Αριστοφάνη Λυσιστράτη

(αποσπάσματα)

Στην Αθήνα κάποια φορά
στις Ακρόπολης τη σκιά
η Λυσιστράτη στρατηγός
κι ο στρατός της ερωτικός.
Με όπλα τα κάλλη των γυναικών
τον Άρη καλά πολεμά
να φέρει την Ειρήνη.

Μες στο έργο μας το μουσικό
δίδαγμα έχουμε ηθικό:
από χιλιάδες αγαθά
την Ειρήνη φυλάξτε καλά.
Η πρώτη και πρωταρχική
αυτή που τιμά τη ζωή.
Αδέρφια, δώστε τα χέρια!

Έχω το σπίτι ανοιχτό,
έχω για σένα ό,τι ποθείς·
άκρατο ούνο για να πιείς,
κρεβάτι για να κοιμηθείς.

Στης Ειρήνης το σκοπό
τις φωνές ενώστε.

Στης Ειρήνης το ρυθμό
τις καρδιές υψώστε.

Χέρια - χέρια σμίξτε δυνατά.

Ρίξτε μες στα Τάρταρα
του πολέμου τη σκιά.

Σαν ελεύθερο πουλί
θα πετάξω τώρα!

την Ειρήνη κρύβει,
χαίρεται όλη η χώρα!

Του πολέμου άρχοντες
ενωμένοι στο κακό,
μες στο αίμα των λαών
βουτηγμένοι ως το λαιμό.

Τα φωμιά σας τώρα τέλεωσαν.

Ο στρατός των γυναικών
το φριχτό σας πρόσωπο
ξεσκεπάζει σήμερα
με τούτο το τραγούδι.

Της Ειρήνης το σκοπό
τραγουδάμε σήμερα.
Της Ειρήνης τ' όμορφο
το γλυκό τραγούδι.

Τραγουδήστε όλοι μαζί,
θεατές και φίλοι,
θεατές και φίλοι!

Για να λάμψει αιώνια
η καλή Ειρήνη.

Αθηναίοι, Θηβαίοι, Θεσσαλοί!

Τραγουδήστε όλοι σας,
θεατές και φίλοι.

Σπαρτιάτες, Σαμώτες, Βοιωτοί.

Για να λάμψει αιώνια
η καλή Ειρήνη.

Έλληνες με μια φωνή,
με μια καρδιά!

Της Λυσιστράτης θραιμβευτής
ο ερωτικός στρατός νικητής!

Ο επιάλτης της Περσεφόνης

Εκεί που φύτρωνε φλισκούνι κι άγρια μέντα
Κι έβγαζε η γη το πρώτο της κυκλάμινο
Τώρα χωριάτες παζαρεύουν τα τσιμέντα
Και τα πουλιά πέφτουν νεκρά στην υψικάμινο

Κοιμήσου Περσεφόνη στην αγκαλιά της γης
Στου κόσμου το μπαλκόνι ποτέ μην ξαναβγεις

Εκεί που σμίγανε τα χέρια τους οι μύστες
Ευλαβικά πριν μπουν στο θυσιαστήριο
Τώρα πετάνε τ' αποτσιγάρα οι τουρίστες
Και το καινούργιο παν να δουν διυλιστήριο

Κοιμήσου Περσεφόνη στην αγκαλιά της γης
Στου κόσμου το μπαλκόνι ποτέ μην ξαναβγεις

Εκεί που η θάλασσα γινόταν ευλογία
Κι ήταν ευχή του κάμπου τα βελάσματα
Τώρα καμόνια κουβαλάν στα ναυπηγεία
Άδεια κορμιά σιδηρικά παιδιά κι ελάσματα

Κοιμήσου Περσεφόνη στην αγκαλιά της γης
Στου κόσμου το μπαλκόνι ποτέ μην ξαναβγεις

Νίκου Γκάτσου
Μάνου Χατζιδάκι

εισακτ. Α. Κουρμπαντζής

Η συνέχεια της βραδιάς στο επόμενο τεύχος

Ιδιοκτήτης:
«ΦΙΛΟΙ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ»
Λεβίδου 13, 145 62 Κηφισιά - Τηλ. 8083.289, 8015870,
fax 8083289 /e-mail| amarg@gnhm.gr |
http://users.in.gr/gnhm/
Εκδότης: Άννα Κρεμέζη - Μαργαριτούλη
© Φίλοι Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας
Διόρθωση κειμένων: Αγγελική Βαρελλά
Στοιχειοθεσία - Σελιδοποίηση - Φίλμς Εκτύπωση
Λιθογραφείο «Βιβλιοσυνεργατική ΑΕΠΕΕ»
Τιμή τεύχους για τα μη μέλη των «Φίλων» 1 €

